

NOTES PER A LA HISTÒRIA DE LA MÚSICA A MALLORCA (2)*

JOAN PARETS I SERRA
RAMON ROSSELLO I VAQUER

INSTRUMENTS

UN TAMBORET¹

1451, 28 gener

Inventari que fa Antonina viuda de Antoni Colomer mariner.

Una casa en el carrer del molí de Vent de Ciutat. *item un tamboret*²

UNA VIOLA.

1462, 2 desembre

Inventari dels bens de Maria Viuda d'Oxoe biscaí. Una casa en el carrer de la Mar de Ciutat: *Una viola, ³ una viola dolenta*

1472. *Una viyola de sonar*⁴

1478, 22 juliol

Inventari dels bens de Joanot Sureda. En la possessió l'Àguila de Lluçmajor. *Una viola de micèr Arnau*.⁵

1604, 1 març

Inventari d'Antoni Miret, orb, músic oracioner. *Item una viola grossa i sclafada, dos violins y una guitarra.*

Item una viola gran rompuda.

* Continuació de Joan PARETS SERRA I RAMON ROSSELLO VAQUER: "Notes per a la història de la música a Mallorca - instruments", *BSAL*, 51, 1995, 97-104

¹ ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Tamboret tambor petit. Felip PEDRELL: *Diccionario técnico de la música*: Tamboril/Temborino, se cuelga del brazo izquierdo con cuya mano se toca la flautilla o pito, silbo, chistua, chirula etc...

² ARM M-191 f. 17. agraim a Maria Barceló i Crespi la localització del document.

³ ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Viola (i ant. viula). Instrument de corda semblant al violí, però més gros i de cordes més fortes, que entre els instruments de la seva classe equival al contralt. ARM C-174 f.13v.

⁴ ARM T-855 f.30; Prot. C-174 f.138; Prot-R-987 f.4

⁵ ARM notari B-313 f.370. Agraim a Maria Barceló i Crespi la localització d'aquests documents.

UN LLAÜT DE SONAR⁶

1480, 16 febrer

Bernat Amades gerrer reconeix deure a Juan Morell argenter 8 lliures, preu de un *Llaüt de sonar quatorzè*⁷

1505, 15 desembre

Inventari dels bens de Francesc Ballester mercader. Un alberg a Ciutat a la travessa de la Bosseria. *Item un laüt de sonar sclafat*.⁸

UN BAXO DE SINEU⁹

1642, 29 abril

"...6 lliures per un *baxó* avem comprat a mo Jaume Gallard mestre de capella o més ver aquelles per ajuda costes de dit *baxó*"¹⁰

DOS BAXONS DE LLUC

1704, 31 agost

"pagui per adobar dos *baxons* y una *xeremia*, ço es, dos *tudells*¹¹ quatre tapadoras, tres claus, quatre coxinets, una dotzena y mitja de claus foredats, un *tudellet*, y una clau per la *xeremia*, coxinet et alias: 3 lliures y 2 sous" (Ps. 83, f.355)

UN BAXO DE BARCELONA

1734

"Per haver fet portar un *baxo de barcelona*, que costà 3 doblas, y las duas pagà dit sr. Juan Llado de sos diners propis, amore virginis" (Ps. 98. f.73v.)

⁶ ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Llaüt/laüt instrument músic de corda, amb un mànec a l'extrem del qual estan les clavilles i amb una caixa de resonància de forma corbada per la cara inferior. També trobam els noms *Leüt de sonar* (Prot. M-612, f.216) i *Lembutum sive leüt de sonar* (ARM C-207. f.116v.)

⁷ ARM C-208 f.116v.

⁸ ARM M-612 f.216. Agram a Maria Barceló i Crespi la localització d'aquests documents.

⁹ ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Baixó Instrument musical, consistent en un canó de fusta de devers quatre pams de llarc, amb vuit forats, dues claus i amb embocadura en forma de pipa que s'emprava per acompanyar el cant plà.

¹⁰ AMS Claveria 1641-42 f.28. Agram a Mn. Bartomeu Mulet i Ramis l'aportació del document.

¹¹ ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Tudell Canonet metàl·lic corbat que es fixa a la part lateral superior del tub de certs instruments de buf, i en l'extrem lliure del qual s'ajusta l'embocadura; Rafael JUAN: *Hojas de Lluç*, 13, 4-5, ciclostilat: "Y en 1665 habia traído de Barcelona otro bajon el P. Bartolomé Cifre O.P. por valor de 10 reales de a 8 y 3 reales castellanos, o sea 11 libras, 15 sueldos y 2 dineros; a todo lo qual hubieron de añadirse 5 reales castellanos, complemento del precio del bajon, o sea 14 sueldos y dos dineros; vegeu endemés José RULLAN: *Historia de Sóller*, Palma, 1875, I, 740, nota 1 "Los instrumentos de cuerda eran ya conocidos en nuestro pueblo en 1633, pues el Consejo dió en aquel año 5 libras al maestro de música Antonio Morell, para que adquiriese, un baxo. Aunque la guitarra sea muy antigua, no hallamos noticia de su uso hasta 1749".

UNA ESPINETA

1723, 8 agost "...el dissabte de la festa, a l'església de Santa Anna, hi hagué música amb diferents instruments: *espineta*,¹² guitarra i violí i després vingueren les xirimies sonant amb gran contento del poble, fent la revetlla per la vila".

MÚSICS

1284-1345. Músics tripulants de galeres.

1284, febrer

A la nau de Pere Abri, de Mallorca, que partia vers Tunis hi havia entre la tripulació un *trombador*.

1345, 27 març

Entre la nombrosa tripulació de les grans galeres en el s. XIV hi podien figurar un o diversos joglars (1343), trompeters (1380) o músics.

Consta que el 1345 s'embarcà a Ciutat en una galera un músic mallorquí pel salari de 50 sous.

El 27 de març de dit any partiren cap a Tunis dues galeres des del port de Ciutat. Entre la tripulació de les dues galeres hi havia 5 joglars.¹³

1491, 3 setembre

Pere Tomàs, mestre d'ensenyar a ballar, nomena procurador Mateu Samora llibreter perquè reclami deutes.¹⁴

1454, 10 desembre

El lloctinent general del Regne de Mallorca proposa al Gran i General Consell sia concedida franquesa de prevere a Juan Desi *tamborino e trompeta de casa mia lo qual hic entenia pendre muller axí com après ha presa*. Es concedida la franquesa durant 10 anys.¹⁵

1506, 19 maig

Julià de Jussar, mestre de cant, habitador de Mallorca, reconeix deure a Rafel Armengual, mercader, 2 lliures i 10 sous, preu de 2 quarteres de blat per sa provisió.¹⁶

¹² ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Espineta Instrument de música semblant a un monocordi, que se usava en els segles XVI-XVIII. Arxiu parroquial de Muro Llibre de la Obraria de l'església del Convent de Santa Anna de la vila de Muro. Agraïm l'aportació feta per Damià Payeras i Capó el qual publica el document complet en "Notes sobre els orgues i la música al Convent de Santa Anna dels minims de Muro". III Simposium sobre els orgues històrics de Mallorca, Alcúdia, 1996, 129-139.

¹³ Charles-Emmanuel DUFOURCQ: *L'Ibérie chrétienne et le Maghreb, XIIIe-XVe siècle*, London, 1990, chap. VIII: *Les équipages catalans au XVIe siècle: effectifs, composition, enrôlement, paye, vie a bord*; publicat abans a: *Le genti del Mare Mediterranee: Actes du Colloque international d'histoire maritime, Naples, 1980*, Napoli, 1981, v. I. Aportació feta per Jaume Bover i Pujol.

¹⁴ ARM Francesc Nadal n-19 f.98v

¹⁵ ARM AGG 6 f. 52.

¹⁶ ARM Juan Roca R-773 f.83.

1572, 31 març

Esteve Serra arpísta o sonador d'arpa, reconeix estar content i satisfet del seu germà Joan Antoni Serra ferrer, per raó dels drets de l'herència dels seus pares Esteve i Simona, sobre tot de la casa situada al carrer de la Ferreria.¹⁷

1596

Juan Llofriú *Maestro de canto* natural de Pollença fou agafat per la Inquisició per blasfem.¹⁸

1649, 25 agost

Ff.r Joseph Joachim Garau

A 25 de Agost 1649 he batatjat yo el Dr. Anto Nicolau Pe y Vicari un fill de m. Pe. Lluç Garau y de Hieronia Femenia. Fouchli posat nom Ffr Joseph Joachim foren Padrins me. Sebastia Guixa y Anna Bennassar. Deu lo gde.¹⁹

1721-1725

"Llista de lo que han cobrat dita Senyora (Joana Anna) Berenguer, vídua (de Joan Bover, sucrer):

"A 9 de dezembre (de 1721) de Ramon Albertí, músich, a bon compte, 20 lliures".

"A 15 d'abril 1723 de Ramon Albertí, músich, a bon compte 10 sous"...

"A 12 mars 1724 de dit Albertí músich a bon compte, 10 sous"...

"A 30 maig 1725 de dit Albertí, a bon compte, 10 sous"

Por Maria Ana Bover, y Domenech, viuda con Chistoval Bover su hermano, heredero de Juana Ana Berenguer, y Bover... Palma 1726, P.5-9.²⁰

1753

24 setembre

Antonina Frau, muller del Sr. Antoni Estrader, músic, morí dia 24 de setembre de 1753. Vivia al carrer del Sol.²¹

1790

18 abril

Fou batiada una filla de *José Pujol músico de los Dragones del Rey, natural de Jerez de la Frontera*.²²

¹⁷ ARM Bemat Llaneres LL-64 f.6.

¹⁸ Arxiu Històric Nacional, Inquisició, Llibre 860 f.213

¹⁹ ADM/ 1/76-B/4-1635-92 f.35v. Gràcies a l'article de José Luis BARRIO MOYA: "Algunas noticias sobre el mallorquin don Francisco Garau, músico cantor en la Capilla Real de Madrid durante los reinados de Carlos II y Felipe V", *BSAL*, 52, 1996, 303-314 i a l'amic Mn. Antoni Gili i Ferrer, podem avui, després d'anys de recerca publicar la partida de baptisme del gran guitarrista Garau i autor de: Poema harmónico per a guitarra, editat a Madrid l'any 1694 i reEditat a Londres l'any 1977.

²⁰ Notícies aportades per Jaume Bover i Pujol.

²¹ ADM 1/72-D/nº1a f.93v. Notícia aportada per Josep Segura i Salado. Vegeu també: Rafael JUAN: *Hojas de Lluç*, 13, 4, ciclostilat.

²² ADM 1/74- B/19 f.61v.

1793

12 gener

Fou batiat un fill de *José Arias músico del regimiento de Dragones del Rey*.²³

1823

13 setembre

Fou batiat un fill de *Manuel Gonzalez músico del Regimiento de Caballeria de Pavía*.²⁴

1871

Carlos Pintado, músico mayor del Regimiento de Soria nº 9, Palma.

ACTIVITATS MUSICALS

UNA SOCIETAT SOBRE L'ART DE SONAR

1462, 20 maig

Joan Dasi mestre d'arpa i tamborino, Cristòfol Torner i Pere Boga o Vega (¿?) sonadors de llaüt i rebeu²⁵ d'una part i de l'altre Pere Arbon mestre d'arpa i Miquel Oliver sonador de llaüt fan societat durant 2 anys sobre l'art de sonar dits instruments.

UNA SEQUÈNCIA A TRES VEUS

1741, 12 març

... Hayer falleció el Decano de esta Comunidad Dn. Guillermo Serra Pbro. y conforme la constitución de la misma en fecha de doce de Marzo de 1741... y estilo establecido, debia en el oficio de diffuntos de hoy cantarse la *sequencia*²⁶ a tres voces. Así lo ordené por mi parte y previne al organista Dn. Rafael Tugores tonsurado y acogido en dos distintas ocasiones que se presentase en el Arxivo a ensayar dicha sequencia con los Primiserios, pero se denegó con desfachatez con el pretexto de que no entendeia la solfa con que estava escrita. Acudí dos distintas vezes a Dn. Sebastian Socias Pbro. acogido que la ha cantado tres veces y este la primera se escusó la segunda contestó que no queria. De este modo ha quedado atropellada mi autoridad".

23 ADM 1/74- B/20 f.8v.

24 ADM 1/74 - B/23 f.119. Notícies aportades per Mn. Joan Rosselló i Lliteres.

25 ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear: Rebeu*: Ant. *Rabequet*. Mena de violí de tres cordes, castellà Rabel. Felip PEDRELL: *Diccionario Técnico de la Música: Rabat*. Raiz oriental de uno de los instrumentos que ha tenido más nombres en lo antiguo, a saber: en catalán: *Rabena, rabeu, robeu, rebeu, rabequel*. ARM M-411 f.136. Agramí a Maria Barceló i Crespí la localització del document. Vegeu també: Gabriel LLOMPART: *La Pintura medieval mallorquina* II. Palma 1977, 64 i J. PARETS et alii: *Els ministrils i els tamborers de la Sala*, Palma, 1993, 146

26 ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear: Sequència*: Himne litúrgic que en certes misses es diu entre el gradual i l'evangeli. ADM III/151/119.

MÚSICA DE SANTA EULÀLIA DE LA CIUTAT DE MALLORCA

1321

Margarita muger de Jaime Valentí J.V.D. en su testamento otorgado pridie calendas augusti anno dni. 1321 en poder de Pedro Palaudono Nott. lega 10 lliures a la capilla de la música Sta. Eulalia pa. que asista a su funeral.

1547

En 27 de Sete de 1547 la música de Sta Eulalia asistio al funeral del Virrey Don Felipe de Cervelon que se le celebrou en el Convento de Jesús (Trahe esta notícia el Noot^o Fco Scriba)

1611

En 1611 experimentó esta Ciudad un terrible contagio de viruela murieron muchos niños, y la musica de Sta Eulalia se divio en secciones para hir a los entierros a cantar laudate.²⁷

RESUM

A partir de referències documentals aïllades els autors aporten una nova sèrie de dades sobre instruments musics i activitats musicals que abasten un llarg període cronològic. Informació de primera mà sobre un tema sobre el qual gairebé no es coneixien noves.

ABSTRACT

From isolated documentary referencies the authors bring forward a new series of data on musical intruments and activities which embrace a long chronological perior. First-hand information on a subject of which we were almost completely ignorant.

²⁷ Raimundo DE MIGUEL: *Nuevo Diccionario Latino-Español Etimológico. Laudate <De laudatus>, Adv. Plin. V. Laudabiliter, laudatius* Con alabanza, honor, gloria, esplendor. Joaquín Mª BOVER DE ROSSELLO: *Miscelánea histórica mayoricense*, XV, 141. Biblioteca B. March.